

Masarykova univerzita v Brně

Fakulta sociálních studií

Katedra humanitní environmentalistiky

HEN 566 Globální politické otázky

Konflikt v Severním Irsku



Skupina:

Jana Dostálová bill.body@email.cz

Vojtěch Straka straka@fss.muni.cz

Jan Pokorný yan@esnet.cz

Lenka Pellová lenkapell@seznam.cz

Michal Bitner misanek@email.cz

Vojtěch Řezníček vojta.r@email.cz

Miloslav Došek dosa@seznam.cz

Alžběta Trojanová betka@volny.cz

1 Charakteristika území, které je předmětem sporu

1.1 Základní geografické údaje

Oficiální název: Severní Irsko (Northern Ireland) součást Spojeného království Velké Británie a Severního Irska

Rozloha: 14 160 km² (Irská republika – 70 285 km², Velká Británie – 244 793 km²)

Počet obyvatel: 1 688 600 obyvatel (2002)

Hustota obyvatelstva: 125 obyvatel/km² (2002)

Hlavní město: Belfast/Béal Feirste

Geografická poloha: severozápadní Evropa, severovýchod Irského ostrova 51,5° - 55,5° sev.z.š., 5,5° - 10,5° záp.z.d.

Hranice: Irská republika 488 km

Náboženství: podle sčítání lidu 2002

- ◆ 38% římské katolíci
- ◆ 44% protestanti (presbyteriáni, metodisté, baptisté, Church of Ireland)
- ◆ 7% jiné církve
- ◆ 4% bez vyznání

Měna: euro = 100 eurocentů

Úřední jazyk: angličtina

Další používané jazyky: irština (irská gaelština)

Etnické složení: Angloirové, Skotoirové, Irové

Podnebí: vlhké oceánské podnebí s vlivem teplého Severoatlantického proudu (Golfského)



Obr. 1 Spojené království Velké Británie a Severního Irska



Obr. 2 Státuprávní uspořádání Severního Irska

1.2 Stručná nejstarší historie

Na území Irska se ve 4. st. př. n. l. usadili Keltové. Nejdůležitějšími institucemi raného irského života byly: společenská (FINE – „širší rodina“) a politická (TUÁTH – „malá království“). Příchodem sv. Patrika v 5. století se datují počátky křesťanství na ostrově.

Ve 12. století bylo Irsko dobyto rytíři anglického krále Jindřicha II., kteří z velké části přijali irské zvyky a kulturu. Svou loajalitu k anglickému vladaři vyjadřovala velká část ostrova. V roce 1533, kdy se Jindřich VIII. stal hlavou anglikánské církve, se spustila hladina nevole katolických Irů. Tuhý odpor katolíků v Irsku, který se nesl v protianglickém duchu, sebou přinášel četná povstání a emigrace.

V roce 1603 zaútočili Tudorovci na Ulster, který sloužil jako bašta protianglických nálad. Devítiletá válka skončila dohodou s hlavními irskými rebely a masovými příchody nových majitelů půdy z Anglie a Skotska. V Ulsteru se tímto začala tvořit zcela nová společnost na území Irska, která sebou přinesla nejen protestantskou víru, ale i jiný způsob života (větší blahobyt, nové technologie).

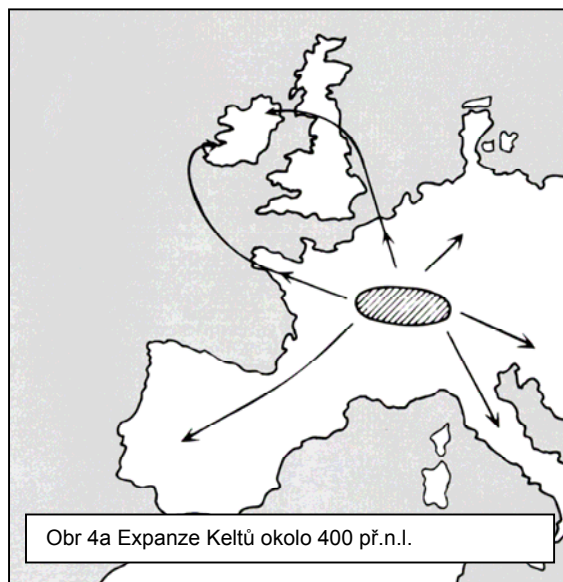
V roce 1690 za Viléma Oranžského byli Irové po bitvě u Boyne zbaveni občanských práv a došlo ke konfiskaci jejich majetku ve prospěch protestantů.

V roce 1801 byl zrušen irský parlament a irští zástupci delegováni do britského.

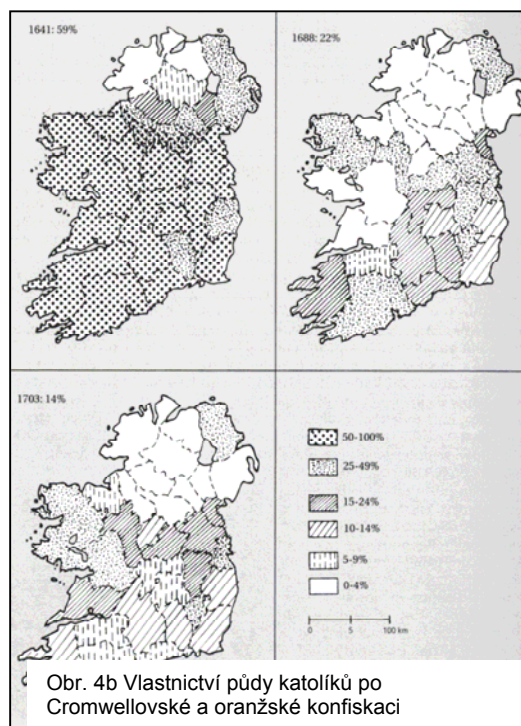
V 19. století sílilo hnutí za nezávislost Irska, které v roce 1914 k nevoli ulsterských protestantů získalo autonomii. Ožehavý spor se řešil v občanské válce, po které se 6 ulsterských hrabství odtrhlo od Irska a stalo se součástí Spojeného království.



Obr. 3 Klášterní oblast Glendalough



Obr 4a Expanze Keltů okolo 400 př.n.l.



Obr. 4b Vlastnictví půdy katolíků po Cromwellovské a oranžské konfiskaci

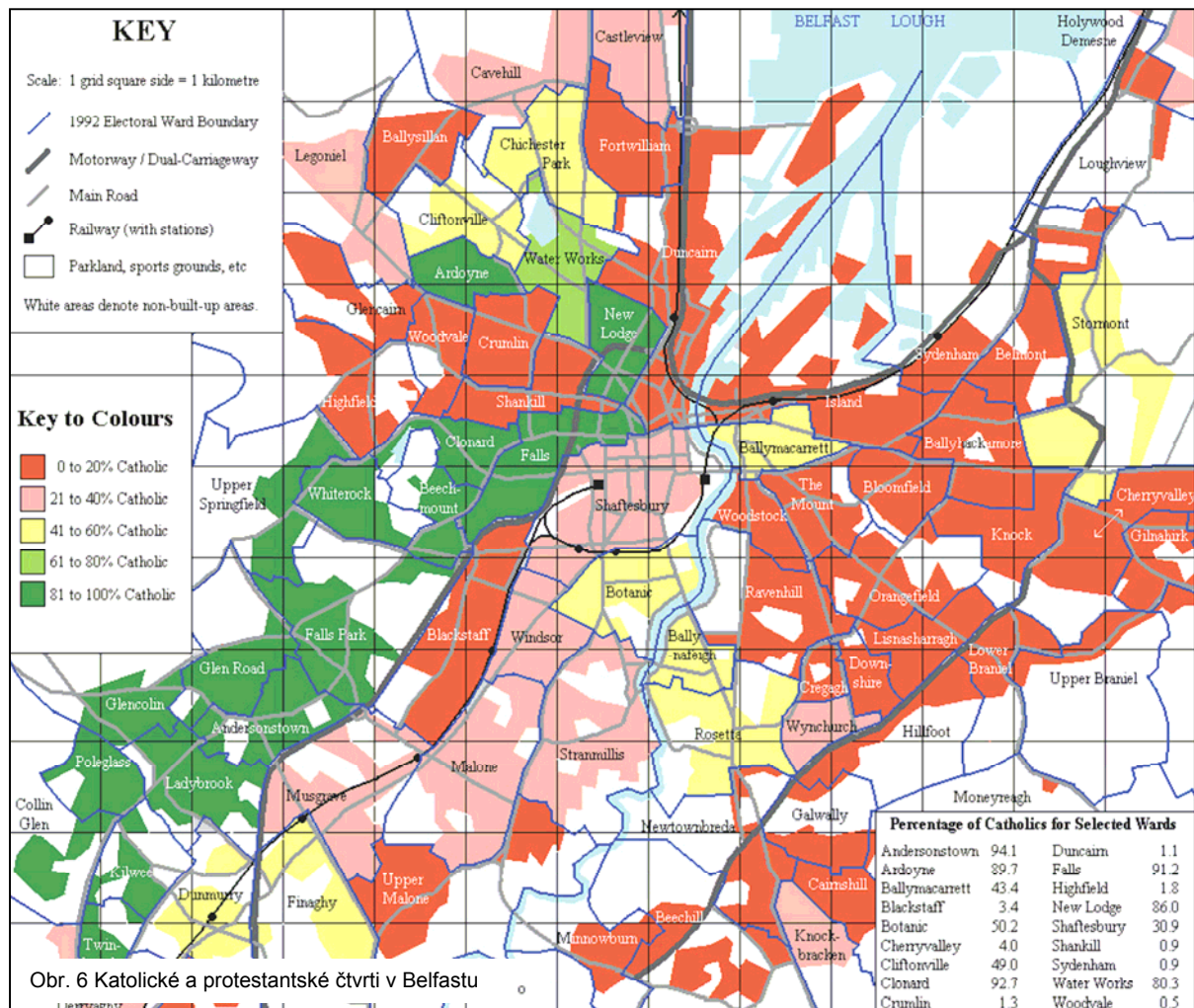
na tom dnes mnohem lépe než region Severního Irska. Tím tedy i ekonomické důvody podněcují katolické nacionalisty v Ulsteru k tomu, aby se snažily o znovusjednocení Irska.

2.3 Náboženské a kulturní příčiny

Náboženské nesváry se začínají projevovat od počátku anglické snahy o kolonizaci Irska, tedy od 12. století. Irsko, od 5. století n.l. pokřesťanštěná země, velmi lpělo na římskokatolické víře a tradici a rozhodně se jí nechtělo vzdát pod tlakem anglických protestantů. Snaha anglické komuny o podmanění sousedního ostrova tedy vedla k tomu, že odpor Irů byl zaměřen vůči Angličanům jako takovým.

Víra vedla právě v Severním Irsku k velké náboženské segregaci katolíků a protestantů, vedla k útlaku a diskriminaci. Víra je stále hlavním pilířem přežívajícího nacionalismu a vzrůstajícího extremismu. Zatímco katolíci usilují o spojení Ulsteru s Irskou republikou, protestanti, jejichž předkové kolonizovali tuto severní část Irska intenzivněji od 16. století, trvají na udržení Ulsteru v rámci Spojeného království. V současné době žije v Severním Irsku přes jeden a půl milionu obyvatel, z nichž se přibližně 900 000 hlásí k protestantům a více jak 600 000 ke katolíkům.

Díky nepopiratelnému dílu kristianizace, kterou Irové nesli jako poselství zpět do Evropy po pádu Říma, je kultura Irů ztotožňována s kulturou katolickou. Paradoxem však zůstává, že jak protestanti tak katolíci staví svoji víru na zcela totožných základech.



2.4 Politické příčiny

Na stále živosti severoirského konfliktu mají také velký vliv některé politické strany a jejich neschopnost a nevěle najít společné řešení. Katolíci v Severním Irsku se nikdy nedokázali smířit s rozdělením ostrova. Pocity křivdy a jejich neustávající diskriminace vyústily na konci šedesátých let ve vznik Hnutí za občanská práva. Extrémisté v řadách protestantů považovali tuto iniciativu za ohrožení status quo a na požadavky katolíků reagovali násilím. Protestantské násilí aktivizovalo činnost katolické Irské republikánské armády. Ta chtěla dosáhnout sjednocení ostrova násilnou cestou a začala se prohlašovat za jedinou možnost obhajoby práv katolické menšiny v Severním Irsku.

Severoírské problémy vedly k masové migraci, protestanti a katolíci se stěhovali každý ke své vlastní komunitě a ve městech se vytvořila jakási ghetta. Mezi katolickými a protestantskými čtvrtěmi je například v Belfastu a Londonderry vybudována tzv. mírová linie, třímetrová ocelová bariéra. Tak je rozdělen katolický východní Belfast od západního protestantského Belfastu s výjimkou neutrálního centra.

Severoírská politická soustava je složena ze dvou subsystémů protestantsko-loajalistického a katolicko-nacionalistického. (více až v systému politických stran)



Obr. 7 Zdi v Belfastu – Newtownards Road

Obr. 8 Zdi v Belfastu – Shankill Road



Obr. 9 Mírová linie v Belfastu

2.5 Chronologie hlavních teroristických akcí 1972 – 2000

- ◆ 30. ledna 1972 „Krvavá neděle“, britští vojáci zastřelili 13 civilistů v Derry při zakázaném pochodu za lidská práva
- ◆ 2. února 1972 vypálena britská ambasáda v Dublinu
- ◆ 22. února 1972 - bombový útok IRA v důstojnické kantýně v Aldershoru, 6 civilistů mrtvých
- ◆ 21. červenec 1972 „Krvavý pátek“, v Belfastu 22 výbuchů, 19 mrtvých
- ◆ 4. února 1974 výbuch bomby v autobusu v Cattericku, 11 vojáků mrtvých
- ◆ 17. května tři bombové útoky v Dublinu, 25 lidí zemřelo, jeden útok v Monaghanu 6 mrtvých
- ◆ 21. července 1976 zabit anglický velvyslanec v Irsku
- ◆ 10. srpna 1976 smrt tří dětí sražených autem člena IRA při pronásledování armádou vede ke vzniku hnutí Lidé za mír
- ◆ 20. července 1982 dva bombové útoky IRA v Hyde Parku v Londýně, 10 mrtvých
- ◆ 6. prosince 1982 výbuch bomby v hrabství Londonderry, 16 mrtvých (11 britských vojáků)
- ◆ 28. února 1985 výbuch bomby na policejní stanici v Newry, hrabství Down, 8 mrtvých
- ◆ 8. května 1987 SAS speciální jednotky britské armády (Special Air Services) zabíjejí 8 členů IRA v Loughgallu, hrabství Armagh
- ◆ 8. listopadu 1987 bomba IRA zabíjí 11 lidí při bohoslužbách v Enniskillenu
- ◆ 6. března 1988 SAS zabíjejí 3 neozbrojené členy IRA v Gibraltaru
- ◆ 7. února 1991 minometné útoky IRA v Londýně, pumový útok na sídlo předsedy vlády na Downing Street, výbuch 15 metr. od kanceláře Johna Majora
- ◆ 17. ledna 1992 pumový útok IRA na autobus převážející dělníky na stavbu kasáren pro britskou armádu u Crookstownu, hrabství Tyrone, 7 mrtvých
- ◆ 23. října 1993 výbuch v sídle protestantské organizace Bojovníků za svobodu v Ulsteru v Belfastu, 10 mrtvých
- ◆ 12. července 1998 tři děti katolické rodiny zemřely při žhářském útoku v Drumcree
- ◆ 15. srpna 1998 výbuch v Omaghu, 28 mrtvých



Obr. 10 Derry – pomník obětem „Krvavé neděle“

3 Klíčové události ve vývoji sporu od jeho vzniku do současnosti (historie konfliktu)

Vznik konfliktu souvisel s odbojem proti britské okupaci, která má svůj počátek již v 2. polovině 18. století. Zatímco nacionalistické tendence byly podporovány převážně katolickou částí obyvatelstva, stavěla se proti autonomii protestantská většina Severního Irsku. V roce 1913, kdy se poprvé jednalo o vytvoření samostatného Irsku, vznikla na protest paramilitární organizace Ulster Volunteer Force, která byla podporována britskými konzervativci. Jako odezva se utvořila organizace Irish Volunteers, podporující vznik nezávislého Irsku. Roku 1915 byla ustavena Ulsterská unionistická rada (Ulster Union Council). Když bylo po volbách roku 1918 Irsko vyhlášeno nezávislou republikou, byli Irish Volunteers přejmenováni na Irskou Republikánskou Armádu (IRA), která sloužila nově utvořené vládě.

Na tuto svévoli zareagovala Velká Británie vypovězením války, která byla v roce 1921 zakončena anglo-irskou smlouvou. Irsko bylo rozděleno na Jižní nezávislou část a severní, která zůstala přímo podřízena britské vládě. Nacionalisté nebyli schopni se zformovat ve vládní stranu, takže ve volbách v Severním Irsku stále vítězili protestantští unionisté, kteří napodobovali britskou legislativu.

Za druhé světové války bylo jižní Irsko neutrální, zatímco Severní Irsko sdílelo válečný konflikt s Brity. Mnoho obyvatel Ulsteru se přihlásilo do britských ozbrojených sil a v Ulsteru byli naopak cvičeni britští vojáci. Roku 1942 zde byla i americká vojska, což přineslo rozvoj válečného průmyslu a Sever začal po předchozí hospodářské krizi prosperovat. Po válce se zde začala rozvíjet nová průmyslová odvětví a spolu s výhodami spojení s Velkou Británií se začal umocňovat rozdíl mezi severní a jižní částí ostrova. Nacionalisté pocítují diskriminaci a koncem 50. let propukají nové vlny násilí. Katoličtí nacionalisté a protestantští unionisté vedou odlišný způsob života, mají oddělené vzdělání a obvykle neuzavírají manželství.

Období 1966-69 se vyznačuje novými postoji katolické komunity. Roku 1967 vzniká Severoirské hnutí za občanská práva, které se staví proti diskriminaci a žádá nápravu starých křivd, aniž by zpochybňovalo zákonost existence Severního Irsku. Prostředkem nátlaku byl tisk a demonstrace, na jejichž potlačení si policie přizvala pomoc z Británie. Roku 1969



přijala vláda řadu reforem, které splňovaly požadavky hnutí a situace se uklidnila.

V období 1969 – 74 se však opět aktivizovaly extremistické síly. Reformy probíhaly pomalu a roku 1972 začíná IRA zabíjet policisty i vojáky. Unionistická vláda zatýká a vězní osoby, podezřelé z činnosti v IRA, včetně nevinných, což vede k demonstracím. Na jedné z nich 30. ledna 1972 zastřelili v Derry britští vojáci 13 účastníků, protože je tento den nazván „krvavou nedělí“. 2. února je vypálena britská ambasáda v Dublinu. Nato Britové odvolávají vládu

v Severním Irsku, rozpouští parlament a zavádějí v Ulsteru přímou správu. Britský kabinet ustavil novou funkci státního sekretáře pro Severní Irsko.

V letech 1975 – 82 trvají unionisté na návratu vlády většiny, jak existovala před rokem 1972. Nacionalistické strany a představitelé britské vlády takovou myšlenku zavrhnou. Na konci 70. let a v roce 1980 proběhlo několik pokusů o sestavení nové katolicko – protestantské vlády, ale žádný z nich neměl dostatečnou podporu.

Konec 70. a počátek 80. let znamená politickou stagnaci a hospodářské změny. V Severním Irsku nastává

„deindustrializace“, protože britská vláda už neposkytuje investice chudším oblastem království. Roku 1973 vstupuje Spojené království Velké Británie a Severního Irsku spolu

s Irskou republikou do Evropského hospodářského společenství (EHS), díky čemuž se severoirský region stává objektem podpory. Roku 1979 probíhají v zemích ES volby do Evropského parlamentu a od té doby zasedají představitelé Velké Británie a Irské republiky ve stejném parlamentu.

Roku 1985 byla za vlády M. Tatcherové podepsána anglo-irská dohoda, v níž se jednalo o spolupráci Velké Británie a Irské republiky v otázce Severního Irsku. K jakékoli změně ve statutu Severního Irsku může dojít jenom se souhlasem většiny jeho obyvatelstva. Politickému řešení konfliktu však stál v cestě odpor unionistů.

Přelom nastal na počátku 90. let, kdy proběhla první vstupní mírová jednání za účasti všech stran. Díky vůdci SDLP Johnu Humeovi se do ústavní politiky dostala i republikánská strana Sinn Féin s Gerry Adamsem. Roku 1993 vydali Hume a Adams prohlášení, že „celý národ má právo na národní sebeurčení.“ V jednáních se angažovaly také USA, jejichž mocná irská diaspora tlačila vládu k rozhodným krokům na podporu severoirského mírového procesu. Hlavní překážkou se stala otázka odzbrojení IRA. Unionisté i Britové odmítali otevřeně jednat se Sinn Féin, dokud IRA nesloží zbraně, což bylo pro republikány nepřijatelné. Hrozící krach mírového procesu odvrátil v roce 1997 nově zvolený labouristický kabinet Tony Blaira. Sinn Féin byla přizvána k procesu s tím, že otázka odzbrojení bude projednávána odděleně. Po více než ročním vyjednávacím maratónu byla na Velký pátek 1998 podepsána Belfastská dohoda, která přiznala lidu právo identifikovat podle svého přesvědčení a umožnila Severnímu Irsku být v rukou jeho lidu.

Ve volbách do nově vzniklého severoirského parlamentu zvítězila Ulsterská unionistická strana (UUP) a premiérem byl zvolen David Trimble. V prosinci 1999 je vytvořena společná vláda a UUP vyžaduje odzbrojení IRA do konce ledna 2000. Ta však svým smluvním závazkům nedostála a tím severoirská vláda padla. V následujícím období se IRA odhodlala ke třem aktům odzbrojení, žádný však neproběhl v takovém rozsahu, který by UUP uspokojil. V listopadu 2003 proběhly nové volby do Shromáždění, avšak po neúspěchu předchozí vlády v odzbrojení IRA dali voliči přednost Demokratické unionistické straně (DUP) Iana Paisleyho, který se stavěl proti dohodě. Jeho strana požaduje nové projednání dohody, což je do dnešních dnů problematickou otázkou.



4 Severoirský systém politických stran

Severoírská politická soustava je složena ze dvou subsystémů protestantsko-loajalistického a katolicko-nacionalistického.

1. Protestanti – „unionisté“-„loajalisté“

Cíl = snaha o setrvání Severního Irska v područí Spojeného království

- Ulsterská unionistická strana (UUP)
- Demokratická unionistická strana (DUP)
- Sdružení na obranu Ulsteru (Ulster Defence Association, UDA), zakázaná r.1992
- Bojovníci za svobodu Ulsteru (UFF), zakázaná organizace, protipól IRA

Unionistickou formaci představuje především Ulsterská unionistická strana (Ulster Unionist Party, UUP) a Demokratická unionistická strana (Democratic Unionist Party, DUP). UUP byla založena roku 1995 a jednalo se o typickou vládní „stranu pořádku“, propojenou s britskými konzervativci. V roce 1995, kdy se do čela strany dostal David Trimble, se stala nejsilnější unionistickou stranou v Severním Irsku. DUP byla radikálnější a vždy soutěžila s UUP

2. katolíci – „nacionalisté“ – „republikáni“

Cíl = snaha o připojení Severního Irska k Irské republice

- Sociálnědemokratická a labouristická strana (SDLP)
- Sinn Féin (SF)
- Irská republikánská armáda (Irish Republican Army, IRA) – vznik roku 1916
- Irské republikánské bratrstvo (Irish Republican Brotherhood, IRB)



V katolicko-nacionalistickém sektoru politické soustavy hrají nejdůležitější roli Sociálnědemokratická a labouristická strana (Social Democratic and Labour Party, SDLP) a Sinn Féin (SF). SDLP vznikla roku 1970 a soustředila umírněné nacionalisty, vždy











zdůrazňovala téma občanských práv. do čela strany se dostal roku 1979 John Hume. Strana Sinn Féin (My sami) se roku 1970 rozštěpila na „oficiální“ a „prozatímní“ frakci, související s rozštěpením Irské republikánské armády (IRA), jejímž je oficiálním politickým křídlem.

„Oficiální“ křídlo směřovalo k marxistickým pozicím na úkor militantního nacionalismu. Později se z í stala Dělnická strana . „Prozatímní“ Sinn Féin nadále sázela na radikální, ostře protibritský nacionalismus. Hlavní osobností „Prozatímní“ Sinn Féin je Gery Adams.

V Severním Irsku existují i strany středu, jako je Strana spolenectví (Alliance Party, AP), byla vytvořena roku 1970. Odmítá sektářské dělení severoirského obyvatelstva a překračuje hranici mezi unionisty a katolickými nacionalisty. Je pátou neparlamentní stranou za dvojicemi UUP-DUP a SDLP-SF, její postavení na politické sféře se ani v obě „příměří“ nezlepšuje.

4.1 Výsledky parlamentních voleb v Severním Irsku pro roky 1998 a 2003

Strana	2003	mandáty	1998	mandáty
 Democratic Unionist Party (DUP) nationalist (pro-british)	25,7%	30	18,0%	20
 Sinn Féin (SF) socialist/separatist (pro-irish)	23,5%	24	17,7%	18
 Ulster Unionist Party (UUP) conserv. (pro-british)	22,7%	27	21,3%	28
 Social Democratic and Labour Party (SDLP) social-dem./separatist (pro-irish)	17,0%	18	22,0%	24
 Alliance Party of Northern Ireland (APNI) liberal	3,7%	6	6,5%	6
 Progressive Unionist Party (PUP) nationalist (pro-british)	1,2%	1	2,6%	2
 UK Unionist Party (UKUP) nationalist (pro-british)	0,8%	1	4,5%	5
 Northern Ireland Women's Coalition (NIWC) feminist	0,8%	-	1,6%	2
Nezávislí	2,8%	1	3,0%	3
Ostatní	0,9%	-	2,8%	-
Celkem	-	108	-	108

(zdroj Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.de/nireland.html>)

5 Síly a události mimo region ovlivňující vývoj sporu

Rozdílnost mezi protestanty a katolíky v Irsku pramení z politiky britské vlády, která prováděla osidlování ostrova Angličany a Skoty během 16. a 17. století. Tím došlo ke konsolidaci katolické populace v odporu vůči ní.

Sociální a ekonomické rozdílnosti mezi hlavními náboženskými skupinami pomohl upevnit příchod průmyslové revoluce v Irsku a vznik formace Severního Irsku v části Irského ostrova. Severoirský stát byl formován v období nepokojů v celém Irsku, proto ti, kteří byli loajální k nově vzniklému státu a unii, byli odměněni možnostmi zaměstnání ve státních službách a v bezpečnostních složkách. Protestanti, kteří podporovali unii Velké Británie a Severního Irsku, tedy měli možnosti lepšího zaměstnání a tím pádem i vyšších příjmů než katolíci.

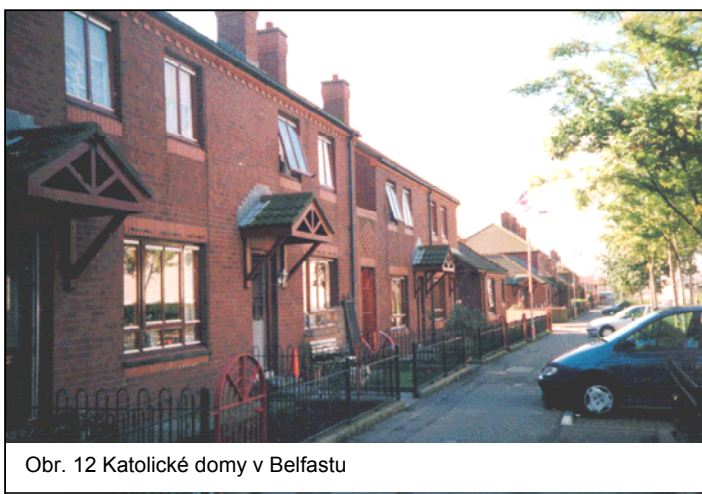
Unionistická strana v Severním Irsku kontrolovala vývoj v severní části ostrova padesát let bez intervence Westminsteru (1921-1972). Jednou z charakteristik severoirské vlády bylo množství forem nepřímé i přímé diskriminace, a to v oblastech volební praxe, zaměstnávání, veřejného bydlení, policie a regionální politiky.

Nelze říci, zda diskriminace katolíků je důsledkem severoirského konfliktu. Diskriminaci můžeme chápat jednak jako příčinu stupňování napětí mezi dvěma hlavními náboženskými komunitami a jednak jako důsledek severoirského konfliktu.

Vznik Hnutí za občanská práva v Severním Irsku na konci šedesátých let upozornilo britské a širší veřejné mínění na problematiku katolické menšiny. Celé období unionistické vlády ve Stormontu bylo poukazováno na diskriminaci katolíků uvedených oblastech. Pod tlakem Westminsteru, koncem šedesátých a počátkem sedmdesátých let, začala vláda ve Stormontu s politickými a legislativními reformami. Reformy odstraňující ekonomické znevýhodnění katolíků byly prováděny obtížněji. Jádrem problémů bylo školství, zaměstnanost, bydlení a sociální příjmy.

Znevýhodňování katolíků vůči protestantské komunitě není jen otázkou 20. století. Jasným postojem vůči katolické populaci bylo vydání trestních zákonů v 18. století

Až během posledních třech desetiletí došlo téměř k vyrovnání mezi oběma severoirskými komunitami, alespoň po právní stránce. Rozdíly tu samozřejmě zůstávají a jsou odrazem kulturního a náboženského zázemí.



Obr. 12 Katolické domy v Belfastu

Geopolitika

V minulosti měl na průběh konfliktu vliv USA, což bylo dáno nemalým počtem Irů žijících na území USA.

Trvalá emigrace z Irska začala v 18. stol., kdy tisíce ulsterských presbyteriánů a v menší míře i katolíci odešli do Nového světa. Od 60. let 18. stol. narůstaly rozpory mezi Británií a jejími koloniemi v Severní Americe a tento vývoj pomáhal ve vytváření tradice radikálního vlastenectví, která pak pod vlivem Francouzské revoluce vedla k založení Společnosti irské jednoty (Society of United Irishmen).

Na konci 40. let 19. stol. došlo několik let po sobě k velké neúrodě brambor, což vedlo k obrovskému hladomoru. Následkem hladomoru zemřel přibližně jeden milion lidí a další milion obyvatel z Irska odešel. Emigrace se stala typickým rysem irské společnosti.

Tlak USA na vyřešení konfliktu trvá dál. (Např. v roce 1988 se podílel na vyřešení sporu bývalý americký senátor G. Mitchell. Předsedal mírovým rozhovorům).

Dnes je hlavním geopolitickým činitelem členství Velké Británie (tím pádem i Irska) v Evropské unii, protože je v zájmu celé Evropské unie vyřešit lokální konflikty.



Obr. 13 Stormont – sídlo severoirské vlády

6 Přehled dosavadních strategií řešení konfliktu

- 20. léta 19. stol.: Daniel O'Connell zorganizoval masové hnutí Catholic Association, které usilovalo o emancipaci katolíků a roku 1829 dosáhl zrušení protikatolických „penal laws“
- 1916: V Dublinu došlo k „Velikonočnímu povstání“ v čele s Patrickem Pearsem, povstalci vyhlásili Republiku Irsko
- 1918: Na politické úrovni došlo k významné události, ve volbách zvítězila strana Sinn Féin. Poslanci této strany však odmítli vstup do britské parlamentu a založili vlastní parlament (dáil), který však nebyl Anglií uznán
- 6. prosince 1921: Rozdělení Irska - britský král Jiří V. vyhlásil **Irský svobodný stát** (bez severní části), krátce nato byl ustanoven parlament a došlo k faktickému oddělení od Velké Británie. Šest hrabství na severovýchodě země zůstává v politické unii s Británií, získává však vlastní parlament
- 20. léta: probíhá občanská válka, armáda Svobodného státu Irsko bojuje s republikány usilujícími o samostatnost celého ostrova
- 50. léta: Katolíci se snaží pouze o získání rovnoprávnosti obyvatel a zrušení diskriminace v sociální sféře. Probíhají útoky IRA na britské vojenské cíle a odpůrce odtržení Ulsteru od Velké Británie
- 60. léta: Katolíci požadují sjednocení Irska, prudce stoupá násilí, které není lokální vláda schopna regulovat – do země povolány britské vojenské oddíly
- 1972: Vrcholí střety paramilitárních oddílů s britskými vojsky, umírají civilisté. Britská vláda rozpouští vládu a parlament v Severním Irsku. Nastává krátké příměří, v Londýně se konají tejně rozhovory mezi britskou vládou a Prozatímní IRA. Příměří končí bombovým útokem v Belfast
- 1974 – ‘75: V Londýně se odehrává druhá série tajných rozhovorů, Prozatímní IRA přistupuje na neomezené příměří, které trvá do jara 1976
- 70. – 80. léta: Četné násilné a teroristické akce katolických i protestantských paramilitárních oddílů, boje paramilitárních oddílů katolíků s britskou armádou
- 1985: Vlády Velké Británie a Irska se dohodly na zahájení spolupráce v boji proti terorismu. Zejména v Anglii však násilnosti pokračují

- 1988: Předseda Social Democratic and Labour Party John Hume se setkává s Gerry Adamsem, představitelem Sinn Féin, a zahajují spolupráci



Obr. 14 John Hume



Obr. 15 Gerry Adams

- 1993: Díky spolupráci SDLP a Sinn Féin vydaly vlády Velké Británie a Irska tzv. **Deklaraci z Downing Street**, kterou otevřely dveře k jednání s IRA
- 1994: IRA vyhlašuje úplné příměří
- 1996: Zahájeny mírové rozhovory, z nichž byla strana Sinn Féin vyloučena. IRA ruší příměří
- 1997: Obnoveno příměří, zahájeny rozsáhlé soustavy jednání
- 1998: Výsledkem intenzivních jednání tzv. **Velkopáteční dohoda** jako kompromis mezi stanovisky všech zúčastněných stran, stanovující budoucí uspořádání Severního Irska:
 - demokratické rozhodnutí lidu o politických strukturách, které mu budou vládnout
 - osm politických stran obou náboženských vyznání
 - změna ústavy Irska a Velké Británie
 - opět vzniká severoirský parlament
 - Severní Irsko zůstane součástí Velké Británie, dokud se většina obyvatel nevysloví proti; poté případně proběhne referendum, v němž se rozhodne, zda se Severní Irsko osamostatní, nebo se sjednotí s Irskem
- 1998: V referendu se vyslovuje 85 % hlasujících pro Velkopáteční dohodu

- 1999: Vytvořena společná vláda unionistů a republikánů, ve sboru je i bývalý představitel IRA
- únor 2000: Vláda odstupuje, neboť IRA odmítla požadavek unionistů na okamžité složení zbraní; je ale ochotna jednat. Mírový proces opět upadá do stagnace, je však nastartováno sblížení severní a jižní části ostrova
- květen 2000: IRA prohlašuje, že je připravena k okamžitému kompletnímu odzbrojení, odštěpené skupiny však odzbrojení nadále odmítají
- červenec 2001: Končí další kolo jednání o mírovém procesu, premiéři Velké Británie a Irsko vyzývají k záchraně Velkopáteční dohody

7 Seznam otázek (sporných bodů), které brání vyřešení sporu

1. Nejvýznamnější překážkou ve vývoji mírového procesu jsou předsudky, a z nich plynoucí napětí mezi dvěma majoritními komunitami v Severním Irsku - katolíky (38,4 %) a protestanty (44,1 %).

Bližší vysvětlení - v současném Severním Irsku jsou prováděny intenzivní politické snahy o „zbourání zdí“ (i těch ocelových v Belfastu a Londondery) mezi katolíky a protestanty (velmi důležitá je např. tvorba a prosazování integrovaných škol s katolíky i protestanty pod jednou střechou). Hluboce zakořeněné emoce a předsudky a přetrvávající zášť za křivdy v minulosti však těmto snahám stále brání, a to i přes to, že diskriminace dle víry již byla převážně odstraněna a na správě severoirského regionu se podílí katolíci společně s protestanty. Víra je tedy stále hlavním pilířem přežívajícího nacionalismu a následného extremismu.

2. Politicky nejvýznamnější překážkou bránící rozvoji mírového procesu v Ulsteru je unionistický požadavek odzbrojení Irské republikánské armády. IRA však chápe odzbrojení „na povel“ jako výzvu ke kapitulaci.

Bližší vysvětlení - v roce 1999 byla po 30 letech v Ulsteru opět ustavena společná vláda nacionalistů (katolíků) a unionistů (protestantů). Nejsilnější strana této vlády (unionistická) však vyslovila (trochu unáhlený) požadavek, že do konce ledna následujícího roku (tedy do dvou měsíců!) musí IRA začít s odevzdáváním zbraní. Ta tuto „kapitulaci“ odmítla, unionisté (tedy nejsilnější strana) vystoupili z vlády a vláda tak padla. Po dlouhých vyjednáváních však IRA odzbrojovat pomalu začala, a v říjnu roku 2003 začala již třetí etapa odzbrojování teroristů z IRA. I tu však představitelé protestantských unionistů v Ulsteru označili za nepostačující a patová situace tak pokračuje..

3. Nezanedbatelný negativní vliv na tvorbu mírového procesu mají i hrozby a útoky malých teroristických skupin odštěpených z IRA.

Bližší vysvětlení - Malé skupinky teroristů (např. *Real IRA*, která má přibližně 120-200 členů) v Ulsteru jsou naprosto fanatické a nesmiřitelné. Po 30 letech bojů již nejsou schopni žádného vyjednávání a odmítají jakékoliv ústupky, neboť to by pro ně znamenalo nepřipustitelnou porážku.

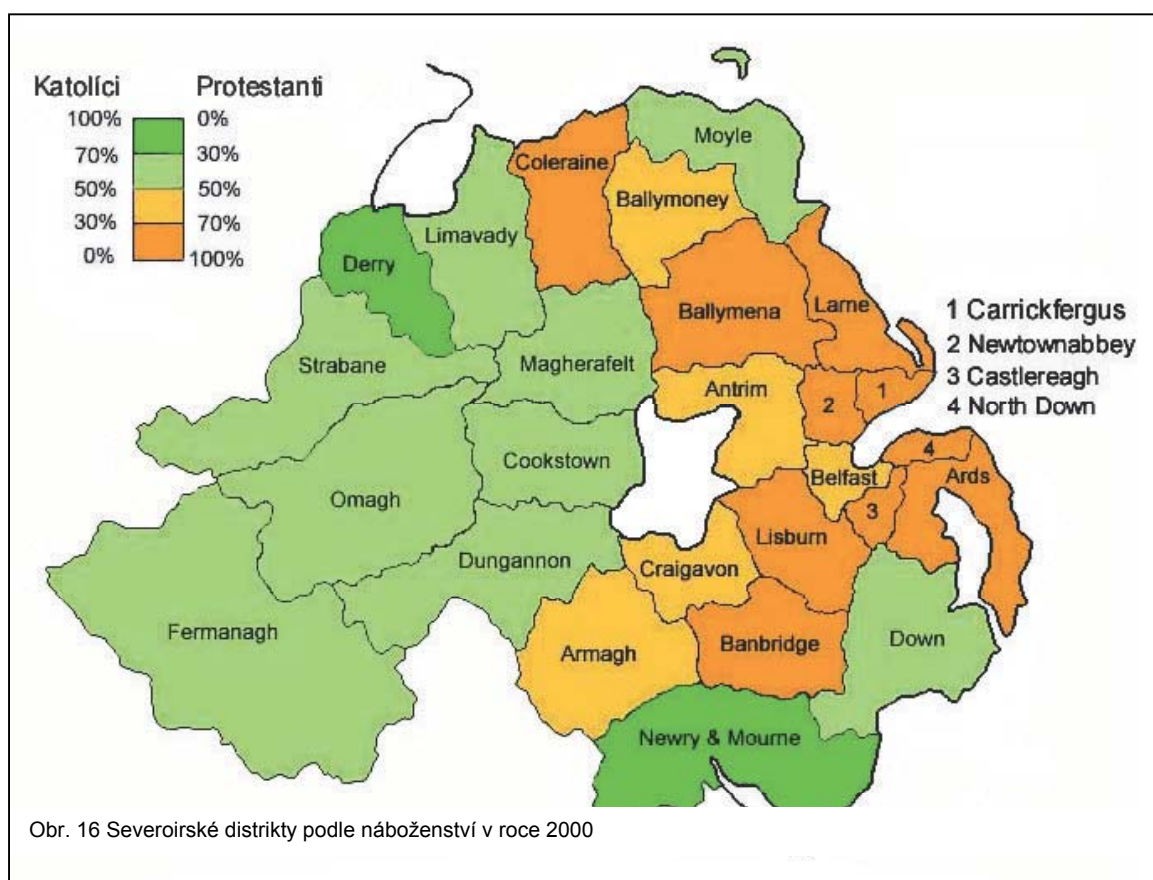
4. Překážkou je také nedokončená (ale nutná) reforma bezpečnostních složek Royal Ulster Constabulary (RUC)

Bližší vysvětlení - Tyto složky byly nejprve vítány s nadějí, že zabezpečí mír, avšak později začaly být chápány (a to především nacionalisty-katolíky) jako prostředek podpory probritských protestantů. Tomuto tvrzení by nasvědčovalo i pouze 7% zastoupení katolíků v těchto složkách.

8 Návrh strategie vedoucí k vyřešení problému

Severoírský konflikt lze chápat jako neustálé rozepře mezi nacionalisty a unionisty, kteří na sebe berou nálepku náboženských komunit, a tím působí na širokou veřejnost (jen 4% ateistů, 38% římských katolíků, 44% protestantů)

Konflikt původního irského obyvatelstva s protestantským obyvatelstvem má velmi dlouhé kořeny. Po roce 1921, kdy jižní část ostrova získala samostatnost, zvolilo nacionalistické obyvatelstvo v severní části partyzánský způsob boje. Protože nacionalisté byli podporováni katolíky, začali si je protestantští obyvatelé ztotožňovat s nepřátelským postojem vůči nim. V době založení a dlouhou dobu poté byla životní úroveň Irské republiky mnohem nižší nežli životní úroveň v oblasti Severního Irska. Tento dříve propastný ekonomický rozdíl mezi jižní a severní částí ostrova se ale díky rychlému rozvoji Irské republiky v posledních letech smazal. Právě díky rozmachu se Irská republika nazývá „Keltský tygr“. Dnes je jižní část ostrova na tom lépe a i to podporuje snahy katolických nacionalistů o znovu sjednocení Irska.



Severoirský stát byl formován v době nepokojů v celém Irsku a tak, kdo byl loajální k nově vzniklému státu a unii, byl odměněn možností zaměstnání ve státní správě a bezpečnostních složkách. Tak měli loajální protestanti více šancí na lepší zaměstnání a daleko vyšší příjmy než katolíci.

Za významný krok v mírovém procesu lze považovat datum 11. 1988, kdy se John Hume, předseda SDLP setkal s Gerry Adams (SF). Na tyto setkání navazovala další diskuse, které vyústily v roce 1993 ke vzniku DOWNING STREET DEKLARATION, která byla podporována společně irskou i anglickou vládou. Poté nastalo i pozastavení militantní činnosti IRA.

Dalším krokem byla smlouva z tzv. Velkého pátku „Good Friday“ – 10. dubna 1998. 2. prosince byla stvořena společná vláda unionistů i republikánů. Bohužel díky požadavku na úplné odzbrojení IRA, ke kterému nedošlo, se vláda po dvou měsících rozpadla. Nicméně i tak odstartovala činnost institucí a přeshraničních orgánů, které podporují sbližování severní a jižní části ostrova.

Mírový proces stále pokračuje. V roce 2000 vydala IRA prohlášení o ochotě učinit své zbraně nepoužitelnými, od čehož se distancovala malá hrstka jen 200 nesmiřitelných radikálů.

8.1 Možné koncepce, jak je vidí a zastávají politické strany dané oblasti:

1. *Vize integrace s Velkou Británií* – Styčným bodem je názor, že vládu v zemi by měl spravovat Britský parlament ve Westminsteru a se Severním Irskem by vláda měla jednat stejně jako s jakýmkoli jiným regionem Spojeného království. Formou mohou být buď přímá vláda Londýna, nebo zrovnoprávnění Severního Irska s regionem Anglie, Skotska a Walesu či volební integrace
2. *Vize svobodného státu v rámci Velké Británie* – Severní Irsko jako samostatný stát v rámci státního celku by mělo mít lokální administraci a vládu s vlastní legislativní mocí. Poměrně velké procento Unionistů je pro takové řešení, protože rozšíření pravomocí lokální vlády by pro ně znamenalo zabezpečit se před případnými pokusy britské vlády o integraci jejich země s vlastním Irskem. Formami vlády by mohla být buď většinová vláda či společná unionisticko - nacionalistická vláda.
3. *Nezávislé Severní Irsko* – je to vize utvoření samostatného státu Severního Irska, které nebude politicky závislé ani na Velké Británii ani na Irsku. Tato vize vznikla z názoru, že jak britská tak i irská svrchovanost je pro jednu nebo druhou skupinu v severoirské společnosti nepřijatelná. Variantou by mohla být spoluvláda Anglie a Irska. Mnohokrát diskutovanou možností je rozdělit Severní Irsko na dvě samostatné územní celky. Problémem by vždy ale byli zbylí lidé na „špatné straně“.
4. *Spojené Irsko* – koncepce znovu spojení 32 regionů Irska jako ostrova v jeden nezávislý stát. Většina irských nacionalistů bojuje právě o toto řešení. Toto řešení je prakticky nemožné. Důvodem je příliš malé procento nacionalistů (katolíků) ve společnosti. Výsledky sčítání lidu, kdy je patrný přírůstek katolického obyvatelstva v Severním Irsku ale naznačují, že v příštích desetiletích by v provincii teoreticky mohli přibýt voliči hlasující pro sjednocení s Irskem.

Pro řešení problému je nutné si uvědomit, že se nic nepodařilo vyřešit reformou policejních sil, demilitarizací Severního Irsku a především odzbrojením teroristů. Jediným možným řešením konfliktu je tedy kompromis, to ale vyžaduje značné ústupky jak ze strany unionistů tak i nacionalistů. Jednou z podmínek na kterých britská vláda trvá je odzbrojení IRA ještě před započatím vyjednávání. Platí sice zásada, že vláda by neměla jednat s teroristy, ale přece není možné požadovat, aby se druhá strana bezpodmínečně vzdala svého jediného argumentu.

1. Samozřejmá je rovnost ve všech oblastech života mezi komunitami.
2. Důležité je zabezpečení tradičních pochodů a slavností, které přebírají funkci společenskou a politickou.
3. Nezbytná je reforma složek RUC, které původně měli sloužit jako bezpečnostní složky, ale později sloužili jako prostředek na podporu unionistické protestantské většiny.
4. Je třeba řešit problém příslušnosti a mateřského jazyka.

Dá se říci, že za posledních 20. let se situace katolíků podstatně zlepšila. Byly učiněny určité kroky k integraci obou společností. Byl zřízen zatím menší počet společných škol (zatím asi 5% celkového počtu), základním krokem k takové integraci bylo povolení výuky v irském jazyce. Problémem, který je nutno vyřešit, je způsob vyřešení mostů mezi těmito dvěma jak historicky, nábožensky, tak i kulturně i sociologicky odlišnými skupinami.

Rozdíly mezi skupinami jsou patrné již při pohledu na způsob bydlení – rozdílný počet dětí, odlišný společenský život. Právě tato segregace spojená s diskriminací je původcem konfliktu. Ač se dá říci, že dnes již by neměla existovat přímá diskriminace katolické menšiny, je jisté, že následky bývalé budou patrné ještě dlouhou dobu.

Při porovnání životních úrovní jednotlivých skupin (zejména bydlení a zaměstnanost) bylo vidět značné rozpory, které nelze vyřešit jednorázově. Ve Velké Británii není možné prosazovat pozitivní formy diskriminace, ale možná toto být jedním z řešení.

Pro oblasti je typická vyšší nezaměstnanost a ve srovnání s ostatními regiony velké náklady na živobytí. Pro řešení konfliktu je významné snížení lidí bez zaměstnání a snížení nákladů. V případě průmyslového rozvoje nesmí jedna komunita sloužit jako zdroj pro nekvalifikovanou pracovní sílu.

Důležité je působení přeshraničních organizací obou státních celků. Zúčastněné politické seskupení by mělo být připraveny na kompromisy, které usnadňují jednání a tím zvýšit pocit bezpečí v obyvatelstvu, kde schází.

Obyvatelstvo je vyčerpáváno neustálým možným útokem, ovšem nikdo se nechce podřídit vůli druhé strany (viz snahy o odzbrojení IRA ze strany unionistů, to se však netýká odzbrojení proanglických skupin). Základem míru by mělo být dodržování pravidel domluvených ve smlouvě z Velkého Pátku.

Troubles jsou fenoménem podobným našim Sudetům. Angličtí a skotští dosídlenci si přinesli svoji kulturu a náboženství, přičemž obojí kolidovalo s místními zvyklostmi. Plody této státní mocí řízené kolonizace jsou sklizeny dodnes.

- Obyvatelé Severního Irsku mají právo na sebeurčení a konstituční postavení Severního Irsku záleží na většině jeho obyvatel
- Bude pozměněna britská ústava, ve které je zakotveno, že nejvyšší autoritou v Severním Irsku je Westminsterská vláda
- Budou pozměněny články 2. a 3. irské ústavy, které prohlašují Ulster součástí Irské republiky
- Bude sestaven regionální parlament (Northern Ireland Assembly), ve kterém bude 108 zástupců reprezentujících jak zájmy katolické části společnosti, tak i protestantů. Na to aby společná vláda dobře fungovala a nebyla v ní diskriminována menšina, budou dohlížet vybraní pozorovatelé. Místní parlament převezme větší část pravomocí týkajících se Severního Irsku.
- Bude sestavena Rada Sever-Jih (North/South Ministerial Council), která bude řídit politiku mezi oběma částmi Irsku, to znamená proběhne určitý druh integrace s Irskou republikou.
- Obě tyto instituce budou na sebe úzce vázány
- Dále jako "pomocný orgán" bude sestavena Britsko-irská rada (British-Irish Council), která bude mít spíše roli pozorovatele
- Proběhne revize Listiny základních občanských práv a svobod
- Během 2 let od vstupu tohoto dokumentu v platnost všechny extrémistické organizace dobrovolně odevzdají své zbraně
- Bude probíhat program sociální a kulturní integrace v Severním Irsku
- Do roku 2000 budou propuštěni vězni z řad paramilitaristických organizací



Obr. 17 Glenfada Park



Obr. 18 Rossville Street

9 Zdroje

MOODY, T.W.: Dějiny Irska. Praha, NLN, 1998

STRMISKA, M.: Regionální strany a stranické systémy. Brno, CDK 1998

TURNER, B.: The Statesman's Yearbook 2001. London, Macmillan Press Limited 2000

CAIN (Conflict Archive on the Internet) Projekt 1996-2001. Ulster, The University of Ulster.

<http://cain.ulst.ac.uk>

HŘÍCH, J.: Irsko. Mezinárodní politika. Ústav mezinárodních vztahů. Praha 2001, roč.25, č.3

CHAMBERS, G., SMITH, D.J.: Inequality in Northern Ireland. Oxford, Clarendon Press,

1991 <http://cain.ulst.ac.uk/issues/employ/gibson2htm/>

pro aktuální informace MF Dnes, ČTK

Fotografie

Jana Dostálová, říjen 2000

Eamon Melaugh <http://cain.ulst.ac.uk/melaugh/gallery.htm>

Statistika voleb

<http://www.parties-and-elections.de/nireland.html>T